

Pensioenkloof tussen België en haar buurlanden

loopt op tot 48 procent

Studiedienst PVDA | Kim De Witte

1	Pensioenkloof tussen België en haar buurlanden	2
1.1	Wettelijke pensioenrechten in vergelijking met onze buurlanden	2
1.2	Vervangingsratio's in vergelijking met onze buurlanden	3
2	Oorzaken van de pensioenkloof	3
2.1	Niet de lengte van de loopbanen	3
2.2	Wel de pensioenwetgeving	4
3	Sterkere wettelijke pensioenen in België zijn mogelijk en nodig.....	4
3.1	Private pensioenen zijn ongelijk, duur, risicovol en complex	4
3.2	Wettelijke pensioenen zijn goedkoper en minder risicovol.....	5
4	Besluit	5

Samenvatting

Het wettelijk pensioen van Belgische werknemers is laag. Iemand die 40 jaar gewerkt heeft aan een gemiddeld loon, krijgt een pensioen van 1.176,27 euro per maand (bruto). Een werknemer die exact even lang gewerkt heeft en exact evenveel verdiend heeft in België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland, heeft het laagste pensioen in België. De pensioenkloof bedraagt 14 tot 48 procent. De oorzaak ligt bij de verschillende pensioenrechten, niet bij het langer of korter werken.

De pensioenkloof tussen België en haar buurlanden stijgt. Vorig jaar lag ze nog tussen 11 en 43 procent. Ook in de komende jaren riskeert zij te stijgen. Dat volgt uit een recente studie van het Planbureau, die aangeeft dat het wettelijk pensioen in verhouding tot het laatste loon voor mannelijke werknemers zal dalen met maar liefst 10 procent.

De meerderheid van de Belgen houdt nochtans vast aan een goed wettelijk pensioen. Dat blijkt uit de Grote Pensioenenquête van 2015: 65 procent verkiest een hoger wettelijk pensioen, boven fiscale voordelen zoals pensioensparen. Slechts 15 procent kiest voor meer fiscale voordelen (20 procent heeft geen mening). De antwoorden zijn gelijkaardig voor Vlaanderen en Wallonië.

Wettelijke pensioenen zijn goedkoper en minder risicovol dan private pensioenen. Zij vormen ook een betere bescherming tegen armoede. Zij zijn wél betaalbaar. Volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing zullen de uitgaven voor de wettelijke pensioenen in België in 2060 lager liggen dan de uitgaven vandaag in landen als Frankrijk en Oostenrijk. Het is dus geen kwestie van betaalbaarheid, maar wel van keuzes in het fiscaal en sociaal beleid.

1 Pensioenkloof tussen België en haar buurlanden

1.1 Wettelijke pensioenrechten in vergelijking met onze buurlanden

Het wettelijk pensioen van Belgische werknemers is laag. Iemand die 40 jaar gewerkt heeft aan een gemiddeld loon krijgt een pensioen van om en bij de 1.200 euro per maand (bruto). Het wettelijk pensioen voor werknemers in België is ook laag in vergelijking met onze buurlanden. Maar hoe laag juist? Wat is de pensioenkloof tussen België en Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland voor iemand die exact even lang gewerkt heeft en exact evenveel verdiend heeft?

Om de pensioenkloof te berekenen vertrekken we van een concrete casus: een mannelijke werknemer die met pensioen gaat in 2016, op 63-jarige leeftijd. De man is:

- geboren in 1953
- beginnen werken in 1976 (op 23-jarige leeftijd)
- aan een eerste jaarloon van 7.125 euro in 1978
- met een gemiddelde loonstijging van 5 procent per jaar (2,5 procent inflatie en 2,5 procent reële loonstijging, promoties en jobwijzigingen inbegrepen)
- met een jaarloon van 45.205 euro in 2015, na 40 gewerkte jaren
- gezinstoestand: alleenstaande

Welk recht op pensioen heeft de man opgebouwd in België, Duitsland, Luxemburg, Frankrijk en Nederland? Als we bovenstaande gegevens ingeven in de pensioenverzekering van voormelde landen, dan komen we aan de volgende maandelijkse pensioenbedragen (bruto):

- België: 1.176,27 euro per maand¹
- Duitsland: 1.344,7 euro per maand²
- Luxemburg: 1.721,28 euro per maand³
- Frankrijk: 1.737,76 euro per maand⁴

Een werknemer die exact even lang gewerkt heeft en exact even veel verdiend heeft, heeft dus een wettelijk pensioen dat 14 procent hoger ligt in Duitsland, 46 procent hoger in Luxemburg en 48 procent hoger in Frankrijk. Ook in Nederland ligt het pensioen een stuk hoger. Maar de vergelijking is moeilijker te maken. Nederland kent geen wettelijke pensioenverzekering op basis van loon. Het kent wel een volksverzekering op basis van woonst. De bovenvermelde werknemer krijgt 1.144,72 euro per maand van de volksverzekering (AOW), indien hij vijftig jaar in Nederland heeft gewoond⁵. Per jaar minder woonst, gaat er 2 procent van dat bedrag af. Daarnaast kent Nederland een verplichte aanvullende pensioenverzekering. Een werknemer die 40 jaar werkt,

¹ Berekend op basis van de huidige toepasselijke pensioenwetgeving, zoals beschreven door de Rijksdienst voor Pensioenen (<http://www.onprvp.fgov.be>).

² Berekend op basis van de huidige toepasselijke pensioenwetgeving, zoals beschreven door de Deutsch Rentenversicherung (<http://www.deutsche-rentenversicherung.de>).

³ Berekend op basis van de huidige toepasselijke pensioenwetgeving, zoals beschreven door de Caisse nationale d'assurance pension (<http://www.cnap.lu/prestations/en-cas-de-vieillesse/calcul-du-montant-de-la-pension/>).

⁴ Berekend op basis van de huidige toepasselijke pensioenwetgeving, zoals beschreven door Centrale infobank op <http://www.la-retraite-en-clair.fr/pid1197/calculez-votre-retraite.html>.

⁵ Berekend op basis van de huidige toepasselijke pensioenwetgeving, zoals beschreven door de Sociale verzekeringsbank (http://www.svb.nl/int/nl/aow/hooqte_aow/bedragen/index.jsp).

bouwt al snel een aanvullend pensioen op van 750 euro per maand (bruto). In totaal brengt dat het Nederlands pensioen op 1.894,72 euro (bruto). Als men dat bedrag vergelijkt met de pensioenopbouw in België (wettelijk en aanvullend pensioen tezamen), dan ligt ook het Nederlandse pensioen een stuk hoger⁶.

1.2 Vervangingsratio's in vergelijking met onze buurlanden

De pensioenkloof tussen België en haar buurlanden volgt ook uit een vergelijking van de vervangingsratio's. De 'vervangingsratio' is de verhouding van het wettelijk pensioen tot het laatste loon. Volgens het Ageing Report 3/2015 van de Europese Commissie heeft België een bruto vervangingsratio van 39,5 procent, Duitsland van 42,5 procent en Frankrijk van 50,6 procent⁷. Voor Luxemburg zijn er geen actuele gegevens beschikbaar. Bij de projecties naar de toekomst ligt ook in Luxemburg de vervangingsratio veel hoger dan in België.

Het Planbureau berekende in een recente studie dat de vervangingsratio's van het wettelijk pensioen voor mannelijke werknemers in België zullen zakken met maar liefst 10 procent in de komende jaren⁸. De oorzaak ligt onder meer bij de evolutie van de lonen en bij het schrappen van de pensioenbonus door de regering Michel.

Niet alleen over de vervangingsratio's ten aanzien van het laatste inkomen bestaan er cijfers, ook over de zogenaamde 'geaggregeerde vervangingsratio's'. De 'geaggregeerde vervangingsratio' is het totale pensioeninkomen van individuen tussen 65 en 74 jaar in vergelijking met het totale arbeidsinkomen van individuen tussen de 50 en de 59 jaar. De Commissie Pensioenhervorming verzamelde een aantal cijfers daarover. Volgens de Commissie ligt ook de geaggregeerde vervangingsratio in België laag in vergelijking met de buurlanden⁹.

De geaggregeerde vervangingsratio in België is gelijk aan 44 procent. In Oostenrijk is dat 60 procent, in Frankrijk 64 procent en in Luxemburg 74 procent. Een vergelijking van de nettobedragen verhoogt het percentage voor België, maar ook voor de andere landen. De netto geaggregeerde vervangingsratio in België ligt op 60 procent. In Frankrijk is dat 74 procent, in Oostenrijk 76 procent en in Luxemburg 82 procent.

2 Oorzaken van de pensioenkloof

2.1 Niet de lengte van de loopbanen

⁶ In België zijn de meerderheid van de aanvullende pensioenen niet verplicht. De opgebouwde pensioenkapitalen liggen ook een stuk lager dan in Nederland.

⁷ Europese Commissie, Ageing Report 3/2015, p. 299, 311 en 326 (zie de indicator 'Gross replacement rate at retirement (Public pensions)' op http://europa.eu/epc/pdf/ageing_report_2015_en.pdf).

⁸ Federaal Planbureau, Evolutie van de sociale kwaliteit van de eerstepijlerpensioenen, 2016, p. 26 (zie http://www.plan.be/admin/uploaded/201605261102470.REP_CEP2_11081.pdf).

⁹ Commissie Pensioenhervorming 2020-2040, Een sterk en betrouwbaar sociaal contract, algemeen rapport, p. 22 (zie <http://pensioen2040.belgie.be/nl/>).

Op de vraag naar de oorzaak van de lage pensioenen in België, antwoordt de minister van Pensioenen, Daniël Bacquelaine (MR), steevast dat dit vooral te maken heeft met de lengte van de loopbanen.

Het huidige onderzoek toont aan dat dit niet klopt. Iemand die exact even lang gewerkt heeft en exact evenveel verdiend heeft in België, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland, heeft het laagste pensioen in België. Het lage pensioen heeft dan ook te maken met het Belgische pensioenstelsel zelf, niet met langer of korter werken.

2.2 Wel de pensioenwetgeving

Het Belgische pensioenstelsel is niet gunstig in vergelijking met de buurlanden. Dat geldt zeker voor werknemers, maar ook voor ambtenaren en zelfstandigen. Een werknemer die 45 jaar gewerkt heeft in België, krijgt een pensioen gelijk aan 60 procent van het gemiddelde inkomen. In Duitsland is dat 67 procent na een loopbaan van 35 jaar.

In Frankrijk is de loopbaan gelijk aan 42 jaar. Het wettelijk pensioen voor werknemers bestaat uit twee delen: een basisbedrag, gelijk aan 50 procent van het loon van de 25 beste jaren, en een extra bedrag, gelijk aan een percentage van de betaalde bijdragen aan de sociale zekerheid. Het basispensioen in Frankrijk is vaak al even hoog als het wettelijk pensioen in België. Het tweede bedrag schommelt tussen de 200 en de 2000 euro. In de casus hierboven is het extra bedrag gelijk aan 560 euro per maand.

In Luxemburg is het minimumpensioen na een loopbaan van 40 jaar gelijk aan 1.721,28 euro per maand. Hogere inkomens trekken een veel hogere wettelijke pensioenen.

3 Sterkere wettelijke pensioenen in België zijn mogelijk en nodig

3.1 Private pensioenen zijn ongelijk, duur, risicovol en complex

In plaats van de wettelijke pensioenen te versterken, bouwt de regering Michel ze verder af: de pensioenbonus is afgeschaft (179,4 euro minder pensioen per maand voor iedereen die actief blijft tot de leeftijd van 65 jaar), een aantal gelijkgestelde periodes worden afgeschaft (loopbaanonderbreking en bepaalde vormen van tijdskrediet), het gezinspensioen verdwijnt (dat staat met zoveel woorden in het regeerakkoord, maar het is niet duidelijk wat er in de plaats komt), het ambtenarenpensioen wordt sterk afgebroken, richting het pensioen van de werknemers (het regeerakkoord voorziet vier specifieke maatregelen in die zin).

Volgens het regeerakkoord wil de regering de vervanging van het inkomen uit arbeid hoe langer hoe meer regelen via private pensioenen. Dat is geen sociaal beleid. De private pensioenen zijn zeer ongelijk. De helft van de pensioenkapitalen gaan naar slechts vijf procent van de aangeslotenen. Managers en kaderleden bouwen miljoenen euro's aan aanvullende pensioenrechten op, terwijl gewone werknemers het met enkele duizenden euro's moeten doen. Een druppel op een hete plaat, wanneer de facturen van zorg en rusthuis binnen stromen.

De private pensioenen zijn ook duur. Onderzoek toont aan dat verzekeraars en financiële instellingen met 20 tot 40 procent van de opgebouwde pensioengelden gaan lopen over een volledige loopbaan, voor beheers- en administratiekosten. De wettelijke pensioenen zijn veel goedkoper¹⁰.

De private pensioenen zijn ook niet zonder risico. In Nederland, het Walhalla van de aanvullende pensioenen, werden de aanvullende pensioenfondsen door de crisis zwaar getroffen. Vierenvijftig grote pensioenfondsen hebben pensioenverlagingen doorgevoerd. De aanvullende pensioenopbouw voor jongere werknemers in Nederland wordt verwacht zo sterk te dalen dat ze 20 tot 30 procent minder pensioen zullen trekken dan de huidige gepensioneerden. Ook in België vielen er klappen. Door het faillissement van de groepsverzekeraar APRA Leven zijn duizende werknemers hun opgebouwde aanvullende pensioenrechten kwijt geraakt.

De private pensioenen zijn tot slot zeer complex. Wie dan al het geluk heeft om een privaat pensioenkapitaal bijeen te sparen, wordt geconfronteerd met de moeilijkheid om dat kapitaal na pensionering verder te beleggen.

3.2 Wettelijke pensioenen zijn goedkoper en minder risicovol

De meerderheid van de Belgen houdt nochtans vast aan een goed wettelijk pensioen. Dat blijkt uit de Grote Pensioenenquête van 2015: 6,5 op 10 verkiezen een hoger wettelijk pensioen, boven fiscale voordelen zoals pensioensparen; slechts 1,5 op 10 kiest voor meer fiscale voordelen; 2 op 10 heeft geen mening.

Volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing zullen de uitgaven voor de wettelijke pensioenen in België in 2060 lager liggen dan diezelfde uitgaven vandaag in landen als Frankrijk en Oostenrijk. Het is dus geen kwestie van betaalbaarheid, maar wel van keuzes in het fiscaal en sociaal beleid.

4 Besluit

Een werknemer die exact even lang gewerkt heeft en exact even veel verdiend heeft, heeft een wettelijk pensioen in Duitsland dat 14 procent hoger ligt dan in België. In Luxemburg ligt het 46 procent hoger dan in België en in Frankrijk 48 procent hoger. Ook in Nederland, met een complex en divers pensioensysteem, liggen de pensioenen een stuk hoger. De oorzaak ligt bij de verschillende pensioenrechten in onze buurlanden, niet bij het langer of korter werken.

De pensioenkloof tussen België en haar buurlanden stijgt. Vorig jaar lag ze nog tussen 11 en 43 procent. Ook in de komende jaren riskeert zij te stijgen. Dat volgt uit een recente studie van het Planbureau, die aangeeft dat het wettelijk pensioen in verhouding tot het laatste loon voor mannelijke werknemers zal dalen met maar liefst 10 procent.

¹⁰ Zie J. PACOLET en T. STRENGS, Pensioenrendement vergeleken - Vergelijking van de performantie van de eerste versus de tweede en derde pensioenpijler, HIVA, 2009, 115.

De meerderheid van de Belgen houdt nochtans vast aan een goed wettelijk pensioen. Dat blijkt uit de Grote Pensioenenquête van 2015: 65 procent verkiest een hoger wettelijk pensioen, boven fiscale voordelen zoals pensioensparen. Slechts 15 procent kiest voor meer fiscale voordelen (20 procent heeft geen mening). De cijfers zijn gelijkaardig voor Vlaanderen en Wallonië.

Wettelijke pensioenen zijn goedkoper en minder risicovol dan private pensioenen. Zij vormen ook een betere bescherming tegen armoede. Zij zijn wél betaalbaar. Volgens de Studiecommissie voor de Vergrijzing zullen de uitgaven voor de wettelijke pensioenen in België in 2060 lager liggen dan de uitgaven vandaag in landen als Frankrijk en Oostenrijk. Het is dus geen kwestie van betaalbaarheid, maar wel van keuzes in het fiscaal en sociaal beleid.